

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора **Васильціва Тараса Григоровича**

на дисертаційну роботу **Бугайчук Наталії Володимирівни** на тему:

„Розвиток житлово-комунальної інфраструктури як чинник забезпечення економічної безпеки держави”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.01 – економічна безпека держави (економічні науки)

I. Актуальність теми дослідження

Формування та ефективне функціонування системи економічної безпеки України знаходиться в безпосередній залежності від змісту і спрямованості соціальної політики. В межах ефективного розвитку національного господарства реалізуються й соціальні орієнтири, зокрема підвищення якості життя населення. Формування сприятливого середовища для проживання населення пов'язане із забезпеченням комфортних умов проживання, підтриманням здоров'я населення.

Наявність значної кількості загроз для стійкого та ефективного функціонування житлово-комунальної інфраструктури вимагає удосконалення існуючих та розроблення нових механізмів забезпечення її розвитку. Першочерговим завданням є стимулювання рівня розвитку житлово-комунальної інфраструктури як чинника забезпечення економічної безпеки держави. Пріоритетність вирішення цього завдання мотивовано необхідністю розроблення та застосування на практиці теоретико-методичних та прикладних інструментів забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури задля реалізації національних економічних інтересів України.

Дисертація Бугайчук Н.В. є важливим кроком у розробці теоретичних та прикладних положень забезпечення економічної безпеки держави шляхом стимулювання розвитку житлово-комунальної інфраструктури. Відтак, тема дослідження актуальна, а його результати мають суттєве наукове значення. Про актуальність теми дослідження свідчить також те, що дисертація виконана у

межах науково-дослідних робіт Львівського торговельно-економічного університету за науковою темою «Організаційно-економічні механізми забезпечення безпеки соціально-економічних систем» (№ державної реєстрації 0113U006633) та Національного інституту стратегічних дослідження в місті Львові за темою «Економічний розвиток України та економічна безпека держави» (№ державної реєстрації 0115U003109).

Поставлені завдання відповідають меті дослідження, вирішення яких дозволило здобувачу отримати результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

II. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, їх новизна, рівень обґрунтованості

Дисертаційна робота Бугайчук Н. В. є завершеним науковим дослідженням, виконаним на достатньо високому науковому рівні. Основні положення, методичні підходи, пропозиції та рекомендації, які змістовно розкриті в дисертації є належним чином обґрунтованими та достовірними та ґрунтуються на комплексі загальнонаукових і формально-логічних методів та методичних досліджень, що містять методи системно-структурного аналізу, факторного та кореляційного аналізу, структурно-логічного та таксономічного аналізу, економіко-математичного моделювання та прогнозування тощо.

Обґрунтованість отриманих дисертантом висновків та рекомендацій забезпечується опрацюванням 181 літературних джерел, використанням фундаментальних монографічних публікацій вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблем державної політики у сфері розвитку житлово-комунальної інфраструктури, значної кількості теоретико-методичних розробок, а також законодавчих актів, концепцій, програм та нормативно-розпорядчих документів органів державного управління у сфері житлово-комунальної інфраструктури та економічної безпеки України.

Сформульована мета та поставлені завдання повністю реалізовані у процесі дослідження, результати якого відображені у роботі, а також в узагальненому вигляді сформульовані у висновках до кожного з розділів (с. 81-84; 137-139, 187-190) і у загальних висновках дисертації, що виносяться на захист (с. 191-194 рукопису дисертації та с. 14-16 автореферату).

У роботі окреслено наукове підґрунтя ролі житлово-комунальної інфраструктури як чинника забезпечення економічної безпеки держави, яке дозволяє сформулювати ряд стратегічних орієнтирів, та, в свою чергу, дасть змогу підвищити рівень та якість державної житлової політики (С. 40). Зміст роботи дозволяє не лише враховувати запропоновані визначення поняття житлово-комунальної інфраструктури, але й констатує наявність економічної безпеки держави у сфері житлово-комунальної інфраструктури, яка забезпечується шляхом забезпечення громадян достойними умовами проживання, які відповідають європейським стандартам та нормам (С. 51-53). Вдосконалено теоретико-методичну модель діагностики розвитку житлово-комунальної інфраструктури в системі оцінювання економічної безпеки держави (С. 67), особливістю якої є три етапи дослідження проблематики : теоретико-методичний, аналітичний та прикладний, що дозволяє якісно вирішити поставлені задачі діагностики та прогнозування розвитку житлово-комунальної інфраструктури.

Значна увага в роботі приділена висвітленню ідентифікації загроз функціонування і розвитку житлово-комунальної інфраструктури, що дозволяє виділити основні механізми за засоби для забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури. З метою удосконалення державного регулювання забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури, автором запропоновано поділити її на три функціональні складові: забезпеченість житлового фонду, оснащеність житлового фонду та благоустрій прибудинкових територій (С.58). З метою обґрунтування системних ризиків розвитку житлово-комунальної інфраструктури здобувачем запропоновано систему індикаторів відповідно до функціональних складових житлово-комунальної інфраструктури,

що дозволимо здобувачу провести багатомірне дослідження рівня її розвитку (С. 126-137).

Змістовне значення має оцінювання стохастичної залежності рівня розвитку житлово-комунальної інфраструктури та якості життя населення (с. 146-149), на основі якого зроблено висновок про лінійний взаємозв'язок розвитку житлово-комунальної інфраструктури та реалізації головної мети економічної безпеки держави – створенні достойних умов для нормальної життєдіяльності та безпечного середовища існування громадян. Достатньо обґрунтованою є запропонована прогнозна модель розвитку житлово-комунальної інфраструктури (С. 167-168), яка має на меті виявлення ризиків та розробку інструментів підвищення ефективності державної політики у сфері забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури в системі економічної безпеки держави.

Здобувачем визначено стратегічні цілі стимулювання розвитку житлово-комунальної інфраструктури задля покращення якості життя населення та наближення її до європейського рівня (С. 172), що дозволило запропонувати сукупність організаційних та економічних методів, важелів та інструментів, орієнтованих на формування та підтримку розвитку житлово-комунальної інфраструктури в системі економічної безпеки України. Вперше здобувачем обґрунтовано вплив ефективної державної політики забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури на реалізацію Цілей сталого розвитку України (С. 186-187).

Загалом, дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до розвитку теоретико-методологічних засад, розробки методичних підходів та прикладних рекомендацій з обґрунтування пріоритетних напрямів, механізмів та засобів забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури як чинника забезпечення економічної безпеки України. Усі наукові результати, що викладені в роботі й виносяться на захист, одержані автором самостійно.

III. Теоретична цінність отриманих результатів роботи

Наукові положення і теоретичні висновки, отримані за результатами дослідження, які стосуються вдосконалення теоретико-методологічних засад, обґрунтування стратегічних орієнтирів та розроблення механізмів державної політики у сфері забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури в системі економічної безпеки, утворюють теоретичну цінність роботи та отриманих результатів для подальших досліджень у сфері економічної безпеки.

IV. Практична значущість висновків та рекомендацій дослідження

Теоретико-прикладне значення результатів дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні нових підходів до вирішення актуального наукового завдання щодо обґрунтування концептуального значення житлово-комунальної інфраструктури в забезпеченні якості життя населення та реалізації національних економічних інтересів держави; типологізації істотних ризиків і загроз у сфері забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури.

Прикладна значущість дисертаційної роботи полягає у запропонованій методиці оцінки рівня розвитку житлово-комунальної інфраструктури та формуванні державної політики у сфері забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури в системі економічної безпеки держави.

Практичне значення авторських рекомендацій і підходів підтверджується їх апробацією на 14 міжнародних і всеукраїнських науково-теоретичних і науково-практичних конференціях і круглих столах, а також використанням управлінням благоустрою територій та комунального обслуговування Міністерства розвитку громад та територій (Лист Міністерства розвитку громад та територій № 8/11.1/194-20 від 13.01.2020р.); Регіональним філіалом Національного інституту стратегічних досліджень у місті Львові (довідка №1/64 від 30.11.2018 р.); Національним інститутом стратегічних досліджень (довідка № 293/140 від 11.02.2020 р.) та в навчальному процесі Міжнародного університету фінансів (довідка Міжнародного університету фінансів №7/134 від 26.12.2019 р.).

V. Повнота викладу результатів дослідження у наукових фахових виданнях

Дисертаційна робота пройшла необхідну апробацію, про що свідчить достатньо повне представлення її положень, висновків та рекомендацій у наукових фахових публікаціях автора, а також їх обговорення на наукових конференціях. Зокрема, головні результати дослідження висвітлені у публікаціях загальним обсягом 8,57 д.а., з яких 7,15 д.а. належить особисто автору, у тому числі в 2 колективних монографіях, 12 статтях у наукових фахових виданнях. Автореферат відображає зміст основних наукових здобутків і результатів дисертаційної роботи та оформлений згідно встановлених МОН України для кандидатських дисертацій.

VI. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертаційної роботи і автореферату

Аналіз змісту та структури дисертаційної роботи, викладених в ній теоретичних положень, науково-методичних і прикладних розробок, дозволяють оцінити її позитивно. Вона за своїм змістом повністю відповідає меті та поставленим завданням дослідження. Робота викладена у логічній послідовності, літературною українською мовою, оформлена у відповідності з вимогами.

У цілому, оцінюючи дисертаційну роботу позитивно, доцільно звернути увагу на наступні дискусійні положення і окремі недоліки, зокрема:

1. У підрозділі 1.1 дослідження «Вплив соціально-економічного розвитку на реалізацію національних інтересів та економічну безпеку держави» на достатньо високому теоретико-методичному рівні розкриті аспекти економічного та соціального розвитку країни, напрями та принципи соціального розвитку. Головний результат представлено на рис. 1.1 (с. 40 дисертації) «Концептуальне значення житлово-комунальної інфраструктури у забезпеченні якості життя населення та реалізації національних економічних інтересів». Разом із тим, по-перше, на рисунку показано, скоріше, вплив національних інтересів, державної політики у сфері економічної безпеки та якості життя на житлово-комунальну

інфраструктуру, а не навпаки; по-друге, у підрозділі слід було сфокусувати увагу навколо поняття житлово-комунальної інфраструктури, її елементів та об'єктів, конкретних аспектів функціонування та регулювання розвитку, які, власне, й визначають параметри соціального і економічного розвитку країни.

2. У першому розділі дослідження слід було детальніше відобразити зв'язки між політикою розвитку житлово-комунальної інфраструктури та змінами у відповідних підсистемах, параметрах, складових економічної безпеки держави. Такі зв'язки частково показані лише у табл. 1.3 (с. 54 дисертації) та обмежуються лише 6-ма групами факторів. Слід було показати місце розвитку житлово-комунальної інфраструктури в системі економічної безпеки держави через конкретні ризики і загрози, які може спричинити її функціонування на складові економічної безпеки держави передусім – бюджетну компоненту фінансової безпеки, соціальну, енергетичну.

3. У підрозділі 1.3 у таблиці 1.5 на с. 80 рукопису авторка навела сукупність індикаторів розвитку житлово-комунальної інфраструктури в системі забезпечення економічної безпеки держави. Втім, у таблиці показані їх зв'язки лише з соціальними та екологічними аспектами безпеки. Оскільки екологічна компонента не відноситься до складових економічної безпеки держави, то вірніше було б вести мову про індикатори розвитку житлово-комунальної інфраструктури в системі забезпечення соціальної безпеки. З іншої сторони, не зрозуміло, чому серед індикаторів немає фінансово-бюджетних показників, а також виробничо-енергетичних.

4. У підрозділ 2.2 «Інтегральне оцінювання рівня безпеки житлово-комунальної інфраструктури в регіональному розрізі» представлені результати проведеного на високому рівні аналізування стану та динаміки ключових індикаторів розвитку житлово-комунальної інфраструктури у регіонах України. Разом із тим, не зрозуміло, чому здобувачка визначає такий аналіз як інтегральне оцінювання. Окрім того, трактує ці результати як оцінювання рівня безпеки житлово-комунальної інфраструктури. Це, по-перше, дещо не узгоджується з результатами, висвітленими у підрозділі 1.3 роботи, де відповідні індикатори

представлені як індикатори розвитку ....; по-друге, аспект безпеки житлово-комунальної інфраструктури не обґрунтовується у першому розділі дослідження.

5. У підрозділі 2.3 у таблиці 2.6 наведені індикатори розвитку житлово-комунальної інфраструктури та визначено їх тип. Хоча, окремі висновки авторки щодо типів індикаторів дискусійні. До прикладу, введення в експлуатацію житла (стимулятор), рівень охоплення населення субсидіями (стимулятор), питома вага місць для паркування інвалідів (стимулятор), витрати на утримання зелених насаджень (стимулятор), частка витрат на електроенергію (дестимулятор).

6. У підрозділі 3.1 було поставлене завдання дослідити залежності між факторами розвитку житлово-комунальної інфраструктури та індикаторами економічної безпеки держави. Натомість, здійснено аналіз залежностей інтегрального індексу та інтегральних значень компонент розвитку житлового комунальної інфраструктури на якість життя в Україні та її регіонах.

7. У третьому розділі дослідження доречно було більше уваги приділити обґрунтуванню інструментарію розвитку житлового комунальної інфраструктури ..., оскільки підрозділи 3.1 та 3.2 мають аналітико-прогностичний характер, а у підрозділі 3.3 та у загальних висновках дослідження визначені стратегічні орієнтири державної політики в цій сфері.

Однак, висловлені зауваження не змінюють загальної високої оцінки теоретико-методичного рівня і практичної значущості отриманих результатів дисертаційної роботи в цілому. За змістом і науково-практичною спрямованістю дисертаційне дослідження є фундаментальним і новаторським.

VII. Загальний висновок

Ознайомлення з дисертацією Бугайчук Н. В. дозволяє зробити висновок, що робота на тему «Розвиток житлово-комунальної інфраструктури як чинник забезпечення економічної безпеки держави» є завершеним науковим дослідженням актуальної науково-прикладної проблеми, відзначається науковою новизною, має теоретичне і практичне значення. Основні положення дисертації належним чином висвітлені в опублікованих наукових працях та в авторефераті.

На підставі детального аналізу змісту дисертаційної роботи можна констатувати, що в цілому здобувачем виконані вимоги, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Дисертаційна робота відповідає вимогам п. 9, 10, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор, Бугайчук Наталія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.01 – економічна безпека держави (економічні науки).

Офіційний опонент:
завідувач відділу проблем
соціально-гуманітарного розвитку регіонів
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України»,
доктор економічних наук, професор

Т.Г. Васильців

підпис Васильців Т.Г.
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар ІРД НАН України
Демченко В.С.